

posaré. —³ En rigor es podria al·legar que confon-
drem-se *r* i *l* en hispanoàrab molt generalment (*En-*
*tre*DL III, 164-8) pogué haver-hi dissimilació *ln-ll* >
n-ll.

GOVERNAR, del ll. GÜBĒRNĀRE 'governar una
nau', 'conduir, governar (qualsevol cosa)', i aquest, del
gr. *κυβερνάω* 'jo governo id. id.'. □ 1.ª doc.: S. XIII.
Amb el significat més general de 'conduir, dur el
govern': «lo cardenal anà al rey, e reprès-lo fortment,
com no fahia mostrar a sos fills lletres e sciències ---
com sables<s>en *governar* lur poble», Llull (*Blanq.*,
NCL. II, 205.1); «fo forsat --- que presés muler per so
que *governés* la sua heretat», *VidesR*, f° 197r2 tra-
duint «uxorem acciperet ut hereditatem propriam *gu-*
bernaret» (592.26). Ocasionalment es veu en un sentit
més vague i ampliat de 'protegir, defensar': «--- la ciu-
tat, *governada* de gros mur ---» en el *LiEleg.* de JnEs-
teve (1472); «un sol tan amanyagador que 'ls fredolics
deixavan la capa al penja-robes, perquè ja quedavan
prou *governats* si podian arplegar un escapuló, que
'ls cobrís les espatlles», EmVilanova (*Escenes barcelo-*
nines, 71).

Partint d'aquesta accipió i de la de la muller que
governa la casa és com s'explica la curiosa acc. 'alimen-
tar, nodrir', que ja constatem en poetes del S. XIII
(Cerverí, Guillem de Cervera etc.) (cf. *govern* infra),
i des d'Eiximenis: «a tu ha *governat* ta religió, de
vint anys ençà» (*Dones*, f° 195v1): la resta del context
acaba d'ensenyar que es tracta 'mantenir algú, fer-li la
vida'; «la carn: lo enemic portam ab nosaltres, emperò
havem-lo a *governar*, e —quina meravella!— no és
persona deguna que vulla *governar* son enemic, ni dar-
li provisió, mas nosaltres o havem a fer», StVicentF
(*Serm.* I, 70.29).

Inoït, i fins incomprens, a Bna. i part del català cen-
tral, ha restat molt viu i popular en la part més rural,
a bastantes comarques del Princ.: «quan yo era peti-
tet - la mare me *governava*: / me donava alguns ouets -
y alguna nou confitada», romanç recollit per Verda-
guer a Vic, llenguatge del S. XVII (MilàF, *Romlo.*,
112B2). En el Princ. és sobretot un terme de pastors,
i tant o més conservat en terra valenciana: «en 13-v-
1746 se aferma Visent Ricart --- en casa Tomàs Co-
serges, mestre del ofici <d'escultor>, en obligació de
amostrar-li l'ofisi y *governar-lo* --- y donar-li so pare al
mestre un cafís de forment cada any asta la edat de
vint anys, que complís lo tes, y sens donar-li soldada
alguna», doc. de València (BSCC XIV, 9). «Fins ací
l'he *governât* yo, però ara ---», Suera (1961); «les sal-
vatgines cerquen bellotes pa *governâr* la cria», Cas-
telló de Rugat; i més corrent allà per a 'alimentar, for-
nir aigua'; «séquies de desaigüe i d'alimentació per al
Quadro: són les que *govérnen* els camps d'arròs»,
«dels samarucs se'n *govérnen* les serps de quadro»,
Castelló de la P. (1961), «el pou de Llopis és el que
governe Castelló» (li forneix l'aigua), ib.; «és en aquell
xorro d'aigua que se *govérnen* les 14 séquies», Sollana
(1962); i parlant de les fesdes de séquia, semblantment,
a Alginet i a Benifaió d'Espioca (1962).

Això no és pas peculiar del català, car també ho
trobem en la popular *letrilla* de Góngora *Ande yo*
caliente y riase la gente; el gobierno és «el sustentó»
(en Garcilasso de la Vega) ègl. I, 192, i III, 340 (amb
rica nota comparativa en l'ed. de Navarro Tomás).
I semblantment en galleg antic: «desta guisa a Madre
de Deus / quis *governar* aqueles monges seus», «Mad-
re do que nos *governa*», «bœeyta a ta leite, onde foi
governada a carne do teu Fillo», «avia hũa vynna ---
e pero grande non era, d'aquesta *se governava*», *Can-*
tigas (ed. Mettmann, 52.36, 405.16, 420.33, 161.13, i
encara 53.12).

En llatí ja és un mot clàssic: *gubernare rempubli-*
cam es troba ja algun cop en el ll. republicà. Per a la
història del mot en fr., molt paral·lela a la del català,
consultarem útilment la nota de G. Dupont-Ferrier
(*Journal des Savants*, 1938, 49-60, i *Rom.* LXVI, 413-4).
Fins avui ha restat d'ús general, sense excloure'n l'apli-
cació nàutica: «ja 'l qui *governa* la barca tira un cap
en terra, del que se n'amparan uns quants, posant-se
de renglera ---», EmVilanova (*Quadros*, 8).

DERIV.: *Govern* [S. XIII] — ja ll. tardà GUBERNUS
o GUBERNIUS (*ALLG* VII, 5878) — en el sentit d'«ali-
mentació, cria» apareix en una lírica de Cerverí, i fins
en Guillem de Cervera: «via al foc d'infern / vós qui
dès malaveys / als meus bas, ses *govern*» (*Prov.*, 783d)
traduint de StMateu: «esuristi enim et non dedistis
mihi *manducare*» (xxv, 42); ja en la lleuda de Cot-
lliure de 1249 (*RLR* IV, 255, context s. v. *GABIA*);
«Pilat a Roma és vengut / qu'Herodes no n'ha res
saubut, / a Tiberi l'emperador / e donà-li molt gran
tresor / que'l dit *govern* li comanàs / e ab cartes li
atorgàs» (*Lleg. Rim. de Sevilla*, v. 451, on el copista
ho ha canvia amèricament en *governament*). «Cor
príncep foll e sens saviea és axí com a horat qui té lo
coltell e la spaa en la mà: de axí com cell qui no sap
l'art de *governar* la nau, e té lo *govern* en la mar en
temps de gran tempestat», *Ajustament* (S. xv) de la
B. Univ. Bna. I, 53; «açò poràs tu ben fer, car yo no-
u poria fer, que hagués a leixar lo *govern* de tants ducs,
comtes e marquesos», Joanot Martorell (Ag. II, 221).

Governador; governadorada; governadoralla, -orat-
ge, Llull (*Blanq.*, NCL. I, 58.12). *Governall* m. del timó
[1423, Andr. Febrer, trad. de Dante], i del cat. és
manllevat el cast. *governalle* [segona meitat S. XIV,
veg. les cites en DCEC]. *Governació*: «perquè los
ducs e prínceps que sien estats sots la mia *governació*
sans e segurs», JoMartorell (Ag. II, 221).

Governa. Governable. Governacle. Governament;
governamental, -talisme. Governant. Governatiu. Con-
tragovern. Desgovernat; desgovern. Ingovernable:
«ell havia adquirit l'hàbit *ingovernable* de diferenciar-
se, de millorar o almenys de sostenir el seu valor so-
cial de canvi», «si la situació l'apartava o l'acostava
al Rectorat de la seva Universitat de Salamanca, on
s'havia acostumat a exercir el seu *ingovernable* afany
de governar», Coromines (*La Tràgica Fi de M. de*
Unamuno, 1938, *Diaris i Records* III, 219).

60 GRA, del ll. GRANUM id. □ 1.ª doc.: Llull.